

fattningshavare och institutionerna är olika. Med det amerikanska politiska systemet blir kampen om presidentens öra central och kan ta sig märkligen uttryck. Det föreligger nu i Washington (som det också rimligen gör i Moskva) olika uppfattningar om vad man vill uppnå i förhandling med ryssarna såväl som hur och när man skall söka uppnå dessa mål. Det hela blir inte alltid lätt när målsättningen från Reagans sida är att finna något som är lätt inrikespolitiskt "säljbart" – och samtidigt materialet knappast lånar sig till förenklingar.

Jimmy Carter lämnade efter sig ett budgetunderskott på 50 miljarder dollar. Det är nu uppe i 200 miljarder och visar inga tendenser att minska. I och för sig är inte det amerikanska underskottet i europeisk klass ännu, men det är tillräckligt stort för att oroa amerikanerna i gemmen. Presidenten har å ena sidan uttalat sig många gånger för en balanserad budget, som konservativa har för sed, och till och med föreslagit ett författningstillägg av innebörd att budgeten *måste* balanseras. Han har dessutom lovat att halvera underskottet till 1988. Å andra sidan har han tydligen internt, som redovisas av New Yorkers politiska kommentator Elizabeth Drew (3 februari 1984), hävdatt att underskottet vore rätt ofarligt. Han har också gjort sig till absolut motståndare till höjda skatter. Eftersom detta är den ena möjliga metoden att komma tillrätta med ett budgetunderskott, återstår då endast fortsatta utgiftsnedskärningar.

Men de program i den federala budgeten som är möjliga att skära i och som presidenten har något inflytande över är faktiskt mycket små – utöver försvaret. Större delen av den federala budgetens civila del avser skentitlements, dvs automatiska i lag fastlagda utgifter för socialförsäkring e.d. Där har man nog redan skurit så mycket det gått.

Försvaret har hittills varit nästan sakrosankt, men försvarsministern har nyligen gått med på att försvarets *ökning* skall reduceras, vilket något lär minska det förväntade underskottet under kommande budgetår. Det lär emellertid inte lösa presidentens problem. Inte heller lär väl kongressledamöterna inför känsliga valsituationer 1986 och 1988 bli mera återhållsamma. Om konjunkturen vänder blir problemet mera akut och samtidigt än svårare att göra något åt. Administrationen sitter i en svår sits och kampen mellan å ena sidan de som vill skära i utgifterna och dem som vill höja skatterna – reorganisera eller förenkla skattesystemet som en del också brukar kalla det – lär fortsätta; precis som den gör mellan dem som i säkerhetspolitiska frågor vill nå överensstämmelse med Moskva och de som är så misstänksamma mot dem att de i avsaknad av vattentäta verifikationsmöjligheter hellre avstår. I själva verket står Reagan inför en målkonflikt; utan att åtminstone kraftigt reducera försvarsutgifternas ökning lär han inte komma åt

underskottet. Då ifrågasätter han det ena ledet i sitt program för att söka nå det andra. Trots den stora valsegern saknar Reagan inte problem. Men det tillhör hans charm att han inte låter dessa tynga sig alltför mycket. Det är nog detta som amerikanerna uppskattar hos presidenten; en optimistisk konservativ som tror att allt ordnar sig, bara man följer sunda konservativa principer och låter folk sköta sig själva.

Mats Bergquist

Från det finländska riksdagsvalet 1983 till kommunalvalet 1984

Finlands grundlag känner till tre olika val – riksdagsval, presidentval och kommunalval. I allmänhet sammanfaller inte tidpunkten för valen.

Finlands enkammarriksdag, med 200 riksdagsmän valdes för första gången i mars 1907. Nuförtiden verkställs riksdagsvalet vart fjärde år, om inte Republikens president upplöser riksdagen och bestämmer att valen skall hållas tidigare, mitt under valperioden. Senast har riksdagsval hållits i mars 1970, januari 1972, september 1975 och mars 1979. Den viktigaste politiska sakfrågan i riksdagsvalet som hölls den 20 och 21 mars 1983 var huruvida det Nationella Samlingspartiet efter 17 år i opposition skulle komma med i den regering som bildades efter valet. Så gick det slutligen inte. Samlingspartiet ökade, överraskande nog, inte sitt platsantal i riksdagen utan förlorade istället tre platser, trots att väljarunderstödet ökade. Detta gav det Socialdemokratiska Partiet som efter valet bildade regering ett gott skäl att inte ingå regeringssamarbete med Samlingspartiet. En ännu större överraskning var att det populistiska Finlands Landsbygdsparti, som redan emellanåt hade krympt ihop, blev valets stora segerherre, med 17 platser i riksdagen, och för första gången i Finlands politiska historia kom med i Kalevi Sorsas (SDP) regering efter valet. Således fortsatte samma person som den finländska regeringens statsminister efter valet som före.

Valkampanjen: mjukt och försiktigt

Under den 1979 valda riksdagens fyraåriga mandatperiod begicks det två val i landet. På utsatt tid i oktober 1980 hölls kommunalval den här gången klart i tecken av allmänpolitiska valteman. President Urho Kekkonens överraskande avgång under mandatperioden, p.g.a. hälsoskäl, föranledde presidentval i januari 1982.

I röstfördelningen på riksnivå vid kommunalvalen 1980 kunde man redan skönja tecken av de kommande

presidentvalen. Nomineringen av dr Mauno Koivisto till Socialdemokratiska Partiets inofficiella presidentkandidat några dagar före kommunalvalen vände SDP:s sjunkande understöd mot en klar uppgång. Samlingspartiets understöd förstärktes ytterligare i valet. Demokratiska Förbundet för Finlands Folk, där Finlands Kommunistiska Parti ingår, hade problem med sitt understöd som kontinuerligt hade sjunkit sedan riksdagsvalet 1945. Likaså hade många små partier svårigheter i och med att understödet krympte till nästan ingenting (Hoikka m fl 1981).

I Finland väljs i presidentvalets första skede elektorerna i princip på samma sätt som riksdagen. Elektorsvalet hölls den 17–18 januari 1982. Det 301 man starka elektorskollegiet sammankom den 26 januari och valde dr Mauno Koivisto till republikens nionde president.

Presidentvalen är en betydelsefull händelse i Finland. Trots att Finland är en demokrati använder sig presidenten ändå av betydande maktbefogenheter. Pga presidentkandidaternas personliga popularitet är valresultaten i presidentvalen inte alltid jämförbara med det "normala" röstetal som partierna har erhållit i riksdagsvalen. (Oksanen 1982, Pesonen & Oksanen 1983.)

Det förekom en tydlig *avspänning* mellan partierna i elektorsvalkampanjen åren 1981 och 1982. Och eftersom SDP:s kandidat dr Mauno Koivisto som hade vunnit valet upprätthöll en speciell politiskt "låg profil" under valet, försökte de flesta partierna ta efter Koivistos kampanj också i riksdagsvalet 1983. (Oksanen 1983, Pesonen & Oksanen 1983.)

Partierna tvingades i riksdagsvalkampanjen 1982–83 beakta också en hel mängd sk hårda politiska fakta. Atmosfären i de internationella relationerna förblev kall, vilket har haft en viss inverkan på medborgarnas röstningsbeteende i flera länder i Europa. Den ekonomiska regressionen, som hemsökte Finland i likhet med de flesta andra europeiska länderna har dragit mattan under kampanjer av typen "*mot en bättre framtid*", där partierna tävlar om att bjuda mest åt väljarna. Väljarna förhåller sig enligt undersökningar betydligt mer kritiskt till partiernas vallöften än tidigare, och vad som är viktigast: partier och politiker värderas i allmänhet inte speciellt högt. (Oksanen 1983, Pesonen & Oksanen 1983.)

De talrika opinionsundersökningar som har utförts efter presidentvalet 1982 visar att den finländska sk "*Mitterand-effekten*" rann ut i sanden på mindre än tolv månader. Enligt undersökningar som utfördes före riksdagsvalet 1982 skulle SDP dock ännu dra nytta av den under riksdagsvalet. Nästan alla opinionsundersökningar förutspådde också Samlingspartiet en valseger, som dock aldrig kom. (Oksanen 1983 och Pesonen & Oksanen 1983.)

Det Socialdemokratiska Partiet letade desperat efter metoder med vilka partiet skulle lyckas vinna över det understöd Koivisto hade erhållit under presidentvalet. SDP hade efter presidentvalet övertagit rollen som ledande regeringsparti. Partiet tryckte i riksdagsvalkampanjen ner sitt socialistiska förflutna genom att hellre fästa uppmärksamheten vid sådana allmänpolitiskt viktiga frågor som vilken regering som helst tvingas lösa, oberoende av dess politiska sammansättning. Partiet strävade i riksdagsvalet 1983, enligt sin ordförande, statsminister Kalevi Sorsas öppningstal, till trygghet för medborgarna, livskvalitet, minskad arbetslöshet och till att förespråka många andra goda saker, och samtidigt undvek man att ta politiska risker.

DFFF (kommunisterna) röstade i riksdagen i december 1982 mot samma regeringsproposition angående försvarsbudgeten som partiet tidigare hade varit med om att godkänna i regeringen. Därmed övergick de frivilligt från regeringen till oppositionen. Presidenten bytte raskt ut Sorsas III A-regering mot Sorsas III B-regering. Ministerportföljerna som kommunisterna hade lämnat efter sig övertogs av tre nya socialdemokratiska ministrar och Liberala Folkpartiets ordförande, vilken utnämndes till utrikeshandelsminister. DFFF:s understöd hade efter hösten 1982 ökat till 16 procent, vilket ingöt hopp i supportrarna efter de deprimerande 11 procent som kommunisterna erhöll vid presidentvalet. I alla fall låg också dessa siffror betydligt under de röstsiffror DFFF (kommunisterna) erhöll i riksdagsvalen 1979. (Oksanen 1983, Pesonen & Oksanen 1983.)

Den viktigaste politiska frågan vid riksdagsvalet 1983 var huruvida Samlingspartiet lyckas göra sig regeringsdugligt. Efter att ha segrat vid riksdagsvalet 1979 och ett år senare i kommunalvalet 1980 befann sig Samlingspartiet fortfarande i opposition. I teorin kunde Samlingspartiet ha bildat en regering med stöd av de majoriteter som uppstod i riksdagen efter valet, med antingen de politiska partier som hör till mittengruppen eller med socialdemokraterna. Samlingspartiet förändrade omsorgsfullt sin politiska image före riksdagsvalet och aktade sig för att reta upp sina politiska motståndare. (Hoikka m fl 1981, Oksanen 1983, Oksanen & Pesonen 1983.)

Centerpartiet förlorade sin ställning som presidentparti när dr Urho Kekkonen avgick från sin post år 1981, men partiet bibehöll fortfarande sin politiska majoritet i regeringen efter presidentvalet och förstärkte ytterligare sina positioner efter att kommunisterna hade övergått till oppositionen. Opinionssiffrorna före riksdagsvalet 1983 visade att Cp riskerade att förlora sitt understöd i själva valet. Som en följd av detta började Cp förstärka sin ställning genom att alliera sig med de andra mittenpartierna. Liberala Folkpartiet som på ett olyckligt sätt

hade förlorat sitt understöd i presidentvalet fattade sommaren 1982 sitt beslut om att ansluta sig till Cp som kollektiv organisationsmedlem efter att ha erhållit löften om att Cp skulle sköta partiets ekonomiska skulder. Cp ingick också ett tekniskt valförbund med Kristliga Förbundet. I valkampanjen placerade Cp finansminister Ahti Pekkala i förgrunden för att på så sätt spara sin ordförande Paavo Väyrynen som hade farit illa i "diskussionen om den flyttbara stugan" (Oksanen 1983, Oksanen & Pesonen 1983).

Svenska Folkpartiet förlorade i presidentvalet 1982 en del av sitt understöd i partiets traditionellt starka stöd-områden i Åbo och Vasa. Uppenbarligen berodde detta åtminstone delvis på den nya taktik partiet gått in för, att i presidentvalet försöka nå de tvåspråkiga och även de finskspråkiga väljarna. Taktiken lyckades också delvis, SFP ökade tydligt sitt understöd på vissa finska orter, såsom Tammerfors, men förlorade på motsvarande sätt understöd i sina traditionella stöd-områden direkt till Mauno Koivisto och de övriga presidentkandidaterna. Före riksdagsvalet 1983 såg det i skenet av opinionssiffrorna ut som om SFP:s understöd i valet skulle vara tryggt. (Oksanen 1983, Pesonen & Oksanen 1983.)

Finlands Landsbygdsparti som framträtt som ett populistiskt protestparti förlorade sin trovärdighet när partiets fd ordförande Veikko Vennamo i presidentvalet 1982 lovade stödja SDP:s Mauno Koivisto i valet. FLP:s understöd minskade av den anledningen med hälften, men opinionismätningarna efter presidentvalet visade att partiet hade fått sitt understöd tillbaka före riksdagsvalet 1983. Den höga arbetslösheten som hade rått i landet minskade inte FLP:s möjligheter till framgång i valet. Ny ryktbarhet erhöill partiet med sin valslogan "fiffelherarna fast", med vilket man anspelade på mutåtalen mot höga tjänstemän och politiker, metro-rättegången i Helsingfors och i allmänhet den ökade ekonomiska brottsligheten även på samhällets högsta nivåer.

Finlands Kristliga Förbund hade ingen nämnvärd framgång i presidentvalet 1982. Efter valet var partiet tvungnet till en ansiktsoperation genom att välja partiets fd partisekreterare Esko Almgren till partiordförande. FKF ville på detta sätt utan tvivel slippa den anti-Kekkonen-stämpel partiet erhöill efter att ha motsatt sig omvalet av president Urho Kekkonen i presidentvalet 1978.

Konstitutionella högerpartiet förlorade 75 procent av sitt understöd i presidentvalet 1982, och partiets framtid såg tom i bästa fall osäker ut. Partiet hade dock en möjlighet att erhålla en plats från Helsingfors valkrets i riksdagsvalet 1983 och en från dess granne Nylands valkrets. KHP säkrade sin plats i Helsingfors i synnerhet genom att ingå valförbund med FLP.

Också de grönas alternativrörelse hade för första

gången en möjlighet att få en representant invald i riksdagsvalet 1983. De grönas framgångar i valen i t ex Förbundsrepubliken stärkte tron bland alternativrörelsens representanter; målet var 1–3 platser. Den gröna alternativrörelsen vägrade att ombilda sig till parti eller i övrigt att organisera sig speciellt fast. (Se närmare Oksanen 1983.)

Namnen på kandidaterna i riksdagsvalet skulle inlämnas till valkretsarnas centralvalnämnder senast den 29 januari 1983. I de flesta partierna uppställdes kandidaterna redan långt tidigare, t ex i vissa av Samlingspartiets distrikt uppställdes riksdagskandidaterna redan i juni 1982. Sammanlagt 1 316 kandidater var ute efter de 200 platserna i riksdagen.

Partiernas centralkanslier uppgav i januari 1983 för första gången i offentligheten storleken på sina valbudgeter. Samlingspartiet gick till val med den största summan 3.6 miljoner mk, Cp uppgav sig använda 2.9 miljoner till valet och SDP 2.5 miljoner mk. De siffror partierna uppgav innehöll inte kandidaternas personliga kampanjkostnader. Valannonseringen blev sannolikt mindre än vid tidigare val. Också en stor del av kandidaternas valannonser verkade rutinmässiga. (Pesonen & Oksanen 1983:271.)

Enligt en undersökning var riksdagsvalskampanjen i Finland i huvudsak en mediahändelse, trots att de traditionella formerna av politiskt deltagande fortfarande hade betydelse. I valkampanjen ansåg 40 procent av finländarna att televisionen ur den politiska kommunikationens synvinkel för dem var den näst viktigaste informationskälla medan de traditionella dagstidningarna fortfarande leder hårfint (42 %). Dagstidningarna nådde 86–96 procent av väljarna i valet, televisionens och radions valdebatter tillsammans 86 procent – deras effekt kan delvis anses vara en funktion av den stora publiken. Radion och tidskrifterna nådde endast en tredjedel av väljarna i valet, och de var därför av en andra rangens betydelse. 24–30 procent av finländarna följde med utereklam eller läste partiernas och kandidaternas annonser. Endast tre procent av väljarna besökte ett traditionellt valmöte som arrangerats av något parti, möten som dock arrangerades mer än någonsin tidigare. (Oksanen 1983 b.)

Finlands rundradio föreslog före valet att politiska diskussioner mellan partiernas representanter skulle anordnas. Partiernas representanter intervjuades i televisionens valprogram 1–11 mars 1983, och som avslutning sändes televisionens stora valdebatt den 17 mars, bara några dagar före valet. Partiordförandena diskuterade i huvudsak hårda sakfrågor med anknytning till den ekonomiska och sociala politiken – dessa frågor upptog

70 procent av den tid som användes för debatten. De stora partiernas representanter koncentrerade sig mera på dessa ämnen än de små partiernas. Det största oppositionspartiets ordförande Ilkka Suominen talade om dessa teman endast 65 procent av tiden han använde, och allra minst talade ordförande för Förbundet för Medborgarmakt (fd Enhetspartiet) Kaarlo Pitsinki. FLP:s Pekka Vennamo körde med tre teman, pensionerna, fiffelherrarna och arbetslösheten.

De viktigaste valtemata i valdebatten kom också på detta sätt att utgöra en del av tittarnas politiska medvetande. När frågan undersöktes noggrannare konstaterades dock att de kognitiva faktorerna med anknytning till valdebattens politiska information inte hade en lika stor effekt på röstningsbeteendet som de affektiva faktorerna som uppstod som en följd av diskussionen. Den politiska image som skapades i tv av de politiska partierna och i synnerhet av deras ledare var av betydligt större betydelse med tanke på valets slutresultat.

SDP:s ordförande Kalevi Sorsa erhöll den pålitligaste imagen i diskussionen, och Sorsa fick själv se sitt parti vinna i valet som en följd av diskussionen ($R^2 = 0.19$). Också ordförandena för de övriga regeringspartierna klarade sig förhållandevis bra i diskussionen, vilket stärkte deras stöd, ehuru mindre än för SDP:s vidkommande. Bäst i diskussionen klarade sig det populistiska FLP och dess ordförande Pekka Vennamo, som lyckades erhålla de flesta kvalitativa egenskaperna. Av den

orsaken stärkte tv:s stora valdebatt i stor utsträckning FLP:s understöd i riksdagsvalet ($R^2 = + 0.16$). 36 procent av tittarna ansåg att Samlingspartiets ordförande Ilkka Suominen hade misslyckats i den stora valdebatten, och de i huvudsak negativa bilderna som förknippades med såväl partiet som ordförande var en delförklaring till att Samlingspartiets väntade valseger förbyttes i ett treplatsers nederlag ($R^2 = - 0.23$). Den i huvudsak positiva bilden av DFFF-ordföranden Kalevi Kivistö som uppstod var inte nog att rädda kommunisterna från ett valnederlag, som dessutom tillspetsades av de interna stridigheterna mellan majoriteten och minoriteten just före valet. De negativa associationer som uppstått kring de små partiernas ordföranden tillförs som en delförklaring till deras valnederlag. Allt som allt var var femte väljare i valet en *televisionsväljare* ($R^2 = 0.22$).

Riksdagsvalets resultat: Överraskningar och återgång till "det normala"

Väljarnas rörlighet mätt i form av väljarnas nettoflyttning i två på varandra följande val uppgick till 10 procentenheter, vilket de fem partierna som vann i valet delade på. Fyra av de partier som ökade sitt understöd ökade samtidigt också sitt eget platsantal i riksdagen genom att vinna sammanlagt 18 platser. Den femte seg-raren, Samlingspartiet, förlorade pga den finländska valmatematiken tre platser. Därför uteblev verkligen den väntade samlingspartistiska valsegern.

Tabell 1. Finland: Valresultaten från år 1979 till 1983

Partierna	Riksdagsvalet 1979-3		Kommunalvalet 1980-10	Presidentvalet 1982-1		Riksdagsvalet 1983-3	
	under- stöd %	plat- sorna	under- stöd %	under- stöd %	elek- torer	under- stöd %	plat- sorna
Socialdemokratiska Partiet (SOP)	23.9	52	25.5	43.3	145	26.7	57
Kommunisterna (DFFF)	17.9	35	16.5	11.0	32	14.0	27
Övriga socialister (TPSL)	0.1	—	0.1	—	—	—	—
Socialisterna sammanl.	41.9	87	42.2	54.3	177	40.7	84
Nationella Samlingspartiet (Saml.)	21.7	47	22.9	18.7	58	22.2	44
Centerpartiet (Cp)	17.3	36	18.7	16.9	53	17.8*	38
Svenska Folkpartiet (SFP)	4.5	10	4.7	3.8	11	4.6	11
Liberala Folkpartiet (LFP)	3.7	4	3.2	1.8	1	—	—
Finlands Landsbygdsparti (FLP)	4.6	7	3.0	2.3	1	9.7	17
Finlands Kristliga Förbund (FKF)	4.8	9	3.7	1.9	—	3.0	3
Konstitutionella Högerpartiet (KHP)	1.2	—	0.5	0.3	—	0.4	1
Förbundet för Medborgarmakt (FHMM)	0.3	—	0.1	0.0	—	0.1	—
De gröna och övriga obundna	—	—	1.0	—	—	1.5	2
Icke-socialisterna sammanl.	58.1	113	57.2**	45.7	124	57.8**	114**
Sammanl.	100.0	200	100.0	100.0	301	100.0	200

Förklaringar: * = 1983: Cp och LFP sammanl.

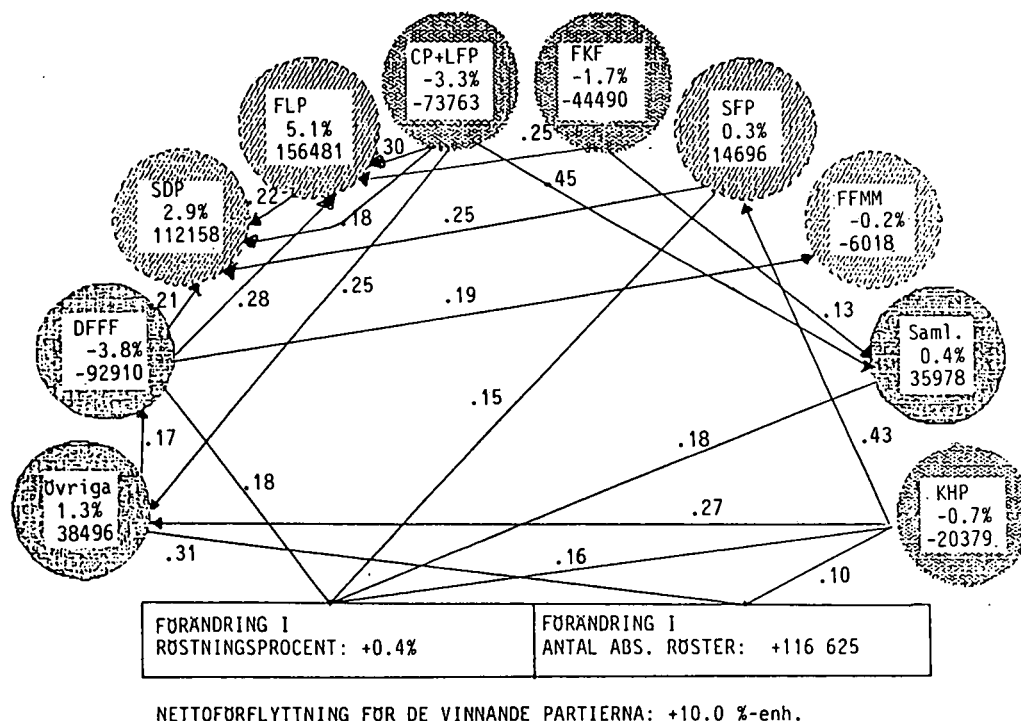
** = förutom de obundna väljarna år 1980 och de gröna 1983.

Det populistiska Landsbygdspartiet genomförde en överraskande come-back och upprepade sin framgång från riksdagsvalet 1970: nu ökade partiet sitt understöd med + 5.1 procentenheter och vann tio nya platser. En annan överraskning var att den gröna alternativrörelsen lyckades vinna två platser i valet och samtidigt tränga in i riksdagen för första gången i Finlands politiska historia. SDP:s seger (stödet ökade med 2.5 procentenheter) var väntad, eftersom alla opinionsundersökningar som utfördes efter september 1982 hade angett att partiets understöd låg på mellan 25 och 28 procent. En lycklig vinnare var det lilla Konstitutionella Högerpartiet: det förlorade understöd i alla valkretsar men lyckades erhålla en plats i Helsingfors med hjälp av valförbundet med FLP, vilket visade sig vara framgångsrikt.

I valet ökade Nationella Samlingspartiet sitt understöd med 0.5 procentenheter, med p g a valmatematiken erhöill partiet nu tre platser mindre än vid det föregående valet 1979. Det kändes överraskande inom partiet att förlora en så här stor mängd riksdagsmän.

För de partiernas vidkommande som förlorade i valet var DFFF:s och kommunisternas förluster såväl väntade som så stora att de räckte till för att ominstetgöra möjligheten till en riksdag med vänstermajoritet. En annan stor förlorare i valet var Kristliga Förbundet. Centerpartiet vann två platser, men dess gemensamma parlamentsgrupp med LFP förlorade dock två platser, och den sistnämnda förlorade alla sina fyra platser.

Figur 1: Finland: Väljarnas nettoflyttning i riksdagsvalen 1979 och 1983. Förändringar i partistöd (procentenheter) och i absoluta röstetal. Partierna: KHP (Konstitutionella Högerpartiet), Saml (Nationella Samlingspartiet), FFMM (Förbundet för Medborgarmakt), SFP (Svenska Folkpartiet), FKF (Finlands Kristliga Förbund), CP+LFP (Centerpartiet+Liberala Folkpartiet), FLP (Finlands Landsbygdsparti), SDP (Socialdemokratiska Partiet), DFFF (Kommunisterna), Övriga (Övriga+de gröna).

I figur 1 presenteras ett sammandrag av hur rösterna har fördelat sig partivis i de två senaste riksdagsvalen. Resultaten grundar sig på sannolikheter som har mätts noggrannare med hjälp av förändringar i deras kommunvisa understöd i de två senaste valen och korrelationen av dessa förändringar (se Oksanen 1983). Ur figuren kan utläsas att röstningsprocenten steg med + 0.4 procentenheter från det förra riksdagsvalets 81.2 procent. Ur figuren kan man också indirekt dra den slutsatsen att det inte var speciellt många av de 300 000 förstagångsröstarna som röstade eftersom röstmängden ökade med endast knappt 32 000.

Finlands Landsbygdsparti vann nu 156 000 röster jämfört med riksdagsvalet 1979. På basen av korrelationskoefficienten är största delen av tilläggsrösterna möjligen hemma från kommunisterna. Centerliberalerna, Kristliga Förbundet och Socialdemokraterna. Valkretsvis förlorade också Samlingspartiet åt FLP.

Vales andra överraskare, den gröna alternativrörelsen erhöll sannolikt sina tilläggsröster från kommunisterna och Centerliberalerna, och de var speciellt populära bland de unga väljarna.

DFFF blev efter valet ett medelstort parti. Dess 27 platser räcker inte till för att upprätthålla kvalificerad minoritetsställning i riksdagen. DFFF förlorade ca 93 000 röster som i huvudsak gick till FLP, SDP och de gröna. Dessutom lät en del av DFFF:s tidigare supportrar bli att rösta i valet. (Möjligen är de interna tvisternas tillspetsning en delorsak till detta.) Det är symptomatiskt att DFFF inte lyckades nå de unga väljarna, speciellt i de större städerna.

Centerliberalernas partiallians, valets andra förlorare, förlorade sammanlagt 74 000 röster, som Samlingspartiet, FLP, SDP och de gröna kämpade om. Valförbundet gav Cp två tilläggsplatser, men det otursdrabbade LFP förlorade alla sina fyra platser i riksdagen.

Valsegraren SDP drog fortfarande nytta av Koivisto-fenomenet, visserligen bara i form av ca två-tre procentenheter. SDP erövrade 112 000 tilläggsröster från DFFF, Centerliberalerna, och i städerna dessutom av Samlingspartiet. Segerglansen mattades dock något av att SDP förlorade röster åt FLP.

Samlingspartiets väntade valseger krympte under valnatten till en tre platser förlust, trots att partiet ökade sitt understöd med + 0.5 procentenheter och erövrade 36 000 tilläggsröster. Samlingspartiet tog röster av Centerliberalerna och de Kristliga, men förlorade i vissa valkretsar och vissa stora städer åt FLP och möjligen åt SDP. Dessutom stod Samlingspartiets förändringar i understödet i omvänt, dock endast statistiskt i symptomatiskt beroendeförhållande till förändringar i röstningsfrekvensen.

De 15 000 röster SFP vann i valet härstammade sannolikt från de konstitutionella och i de stora städerna från

Centerliberalerna. Segern försvagades dock av förlusten till SDP.

FKF förlorade ca 44 000 röster i valet och förlorade 6 platser trots sitt valförbund med Centerliberalerna. De Kristligas röster delades i huvudsak av Samlingspartiet och SDP, i de stora städerna möjligen också av Centerliberalernas partiallians.

Förbundet för Medborgarmakt, fd Enhetspartiet, förlorade nästan 6 000 röster i valet, möjligen till DFFF och i de stora städerna till Centerliberalerna (statistiskt är sambanden svaga). Dessutom led Förbundet för Medborgarmakt lokala nederlag mot andra partier.

KHP förlorade ca 18 000 röster, men erhöll trots det en plats i riksdagen, pga sitt valförbund med FLP i Helsingfors. Det var i huvudsak SFP och i de större städerna Samlingspartiet som delade på KHP:s röster.

Samlingspartiets förluster gentemot FLP var i ljuset av observationerna till sin karaktär lokala eller koncentrerade till valkrets. För de kommuner, där Samlingspartiet inte förlorade röster till FLP, är en möjlig tolkning den att en grupp mycket passiva väljare som i sista stund fattade sitt röstningsbeslut hade röstat på FLP istället för på Samlingspartiet. Om denna tolkning träffar rätt så förklarar den också varför opinionsundersökningarna missade förra valet.

Såsom konstaterats, slogs det ett verkligt kvantitativt rekord ifråga om opinionsundersökningar, men deras antal garanterade inte den slutliga noggrannheten. I tabell 2 presenteras partiernas understödssiffror i 19 olika opinionsmätningar. Efter valen kritiserar opinionsundersökningarna för de inexakta prognoserna som hade gjorts på basen av dem, speciellt av två orsaker. För det första existerade det en besvikelse inom Samlingspartiet när partiet inte erhöll den valseger som undersökningarna hade utlovat. För det andra märkte knappast de som utförde undersökningarna den verkliga kraften i FLP:s uppgång, eller så framgick inte nivån på dess understöd tillräckligt. (Pesonen & Oksanen 1983:273.)

Orsaken till detta behandlades i det föregående: en grupp mycket passiva väljare bytte i sista stund ut Samlingspartiet mot FLP, i huvudsak som en följd av televisionens valdebatter.

Den nu valda riksdagen är den adertonde efter andra världskriget. Partivis kan slutresultatet i 1983 års riksdagsval jämföras med valresultaten 1945-1979 på följande sätt: SDP erhöll år 1983 det största antalet riksdagsmän efter kriget och det näst största relativa understöd partiet har haft (år 1966 var partiets understöd 27.2 procent, men fyra år tidigare fick partiet pga partisplittningen endast 38 platser). (Pesonen & Oksanen 1983:274.)

Tabell 2. Partiernas understöd i Finland enligt de opinionsmätningar som utförts mellan presidentvalet 1982 och riksdagsvalet 1983, %

Partierna	Opinionsmätningarna							Riksdagsv.
	1	2	3	4	5	6	7	
	1982 2	1982 3-5	1982 5-6	1982 8-9	1982 10-12	1983 1-2	1983 3	
DFFF (kommunisterna)	14.1	15.4	15.9	15.9	15.9	15.4	15.4	14.0
SDP	13.1	29.8	27.7	27.2	25.6	26.6	26.0	26.7
Socialisterna sammanl.	45.2	45.2	43.6	43.1	41.5	42.0	41.4	40.7
FLP	2.1	2.5	2.4	3.0	3.4	4.0	5.3	9.7
Cp	16.6	17.6	19.4	18.6	18.4	18.0	17.8	17.8
LFP	2.1	2.0	1.9	1.5	2.2	1.2	1.4	—
SFP	4.5	4.2	4.5	4.4	5.1	4.6	4.3	4.6
Saml.	25.0	25.3	24.4	25.5	23.9	25.5	24.8	22.2
FKF	4.2	2.8	3.3	3.4	4.1	3.4	3.5	3.0
FFMM	—	0.0	—	—	0.0	0.1	0.1	0.1
KHP	0.3	0.4	0.5	0.5	1.4	0.5	0.4	0.4
Övriga (gröna)	—	—	—	—	—	0.7	1.0	1.5
Icke-socialisterna sammanl.	54.8	58.8	56.4	56.9	58.5	58.0	58.6	59.3

1 Taloustutkimus Oy, januari-februari 1982.

2 Suomen Gallup Oy, mars-april 1982, Taloustieto, april 1982 och M-Tietokeskus, april-maj 1982, medeltalen.

3 Tre forskningar, Taloustutkimus Oy, maj 1982, Taloustutkimus Oy, maj-juni 1982 och Suomen Gallup Oy maj-juni 1982.

4 Fyra forskningar. M-Tietokeskus Oy, augusti-september 1982. Taloustutkimus Oy augusti-september 1982. Suomen Gallu Oy september 1982 och Taloustutkimus Oy september 1982.

5 Två forskningar: Taloustutkimus Oy, oktober-november 1982 och Taloustutkimus Oy, december 1982.

6 Fyra forskningar: Suomen Gallup Oy, januari 1983, M-Tietokeskus, februari 1983, Taloustutkimus Oy, februari 1983 och Suomen Gallup Oy, februari 1983.

7 Två forskningar: M-Tietokeskus Oy mars 1983 och Taloustutkimus Oy, mars 1983.

Eftersom det av kommunisterna dominerade DFFF förlorade understöd och erhöll det sämsta slutresultatet efter kriget i riksdagsvalet 1983 (50 platser år 1985; 23.5 % understöd år 1945), var vänsterns sammanlagda understöd mindre än under de 12 senaste valen (som störst var det år 1966, då vänsterpartierna fick sammanlagt 103 platsers riksdagsmajoritet).

Samlingspartiet erhöll i valet 1983 mer röster än någonsin tidigare (i riksdagsvalet 1966 uppgick dess understöd till endast 13.8 %), och näst flest platser (bara 24 platser år 1954).

Cp har bibehållit sitt nuvarande understöd sedan valet 1970 (i valet erhöll det dåvarande Agrarförbundet 56 platser). De två platser partiet vann i valet 1983 härstammade från LFP:s röster, men som en följd av detta föll liberalerna helt ut ur riksdagen, där partiet hade haft representation sedan 1919.

Svenska Folkpartiets understöd håller småningom på att minska (i valet år 1951 erhöll partiet 15 platser). Nu i riksdagsvalet 1983 lyckades SFP öka sitt platsantal för första gången sedan valet 1958 (då från 13 till 14 platser). (Pesonen & Oksanen 1983:274.)

Finlands Landsbygdsparti, som funnits i riksdagen sedan valet 1966, erhöll nu sitt relativt sett näst största understöd (toppresultatet i valet 1970 gav ett 10.5 procents understöd och 18 riksdagsmän). Kristliga Förbundets understöd däremot sjönk klart från rekordsiffrorna i valet 1979. Konstitutionella Högerpartiet fick nu tillbaka den plats partiet förlorade i valet 1979. Förbundet för Medborgarmakt föll helt ut ur partiregistret (i riksdagsvalet 1975 erhöll det ännu en plats med sitt understöd om 1.7 %). De två representanterna som invaldes från den gröna alternativrörelsens krets representerar de nya dimensionerna. De grönas representanter kan inte räknas till de traditionella socialistiska och icke-socialistiska grupperingarna. De kan inte heller erhålla partistöd och andra för den politiska verksamheten viktiga offentliga bidrag, eftersom de inte har ombildat sig till ett registrerat parti. Partistödet som utbetalas åt de åtta partierna enligt antal riksdagsmän har blivit den centrala finansieringskällan för deras verksamhet.

Förnyelsen av riksdagens medlemmar översteg i valet 1983 betydligt den "normala" tredjedelen. Efter valet

1970 byttes nu det näst största antalet riksdagsmän ut någonsin i val efter det andra världskriget. Nu erhöll 77 nya riksdagsmän sitt mandat av medborgarna för uppgiften i riksdagen, men 19 tidigare riksdagsmän ställde inte längre upp som kandidater i detta val. (Oksanen 1983, Pesonen & Oksanen 1983:274.)

Många ledande politiker i Finland upplevde en besvikelser i valet genom att inte bli återvalda. Text föll riksdagens talman Johannes Virolainen (Cp) ut ur riksdagen, och han förlorade som en följd därav presidentskapet vid den Interparlamentariska Unionen (IPU). Också en annan av riksdagens talmän, Juuso Häikiö, blev inte omvald. Ur Sorsas regering föll inalles fyra ministrar, kulturminister Arvo Salo (SDP), trafikminister Reino Breilin (SDP), försvarsminister Juhani Saukkonen (Cp) och utrikeshandelsminister, LFP:s ordförande Arne Berner. (Oksanen 1983 och Pesonen & Oksanen 1983:274.)

De kvinnliga riksdagsledamöternas antal har fortsattvis stigit sedan valet 1966. I riksdagsvalet 1983 invaldes 62 kvinnor (31 procent av riksdagens medlemmar). För första gången i riksdagens historia har över hälften (105) akademisk slutexamen. Riksdagsmännens yrken representerar också en brokig mångfald, liksom även tidigare, från juridik till medicin eller från samhällsvetenskap till humanistiska vetenskaper, jordbruk och tekniska vetenskaper. De invalda riksdagsmännens ålder varierar från 23 till 72, och riksdagsmännens medelålder, 43,5 år är den lägsta sedan riksdagsvalet 1919. (Nojonen 1983, Pesonen & Oksanen 1983:247.)

I Sorsas regering som avgick efter valet ingick åtta socialdemokratiska, fem centerpartistiska och en liberal minister samt två ministrar från Svenska Folkpartiet. Riksdagsvalet 1983 breddade regeringsbasen från 103 riksdagsmän till 106. När regeringen bildades efter valet hade det alltså varit möjligt att bygga på samma regeringsbas, men eftersom det till understödet största partiet, SDP, vid förhandlingarna krävde majoriteten av ministerportföljerna för att kunna leda regeringen synligare än tidigare, gjordes Landsbygdspartiet som länge stått i opposition regeringsdugligt. Så breddades regeringens stöd i riksdagen till 123 riksdagsmän. Med regeringslösningen garanterades också de icke-socialistiska partiernas ledande ställning inom regeringen. (Oksanen 1983, Pesonen & Oksanen 1983:274.)

President Koivisto utnämnde Kalevi Sorsas fjärde regering den 25 april 1983. I regeringen ingår åtta SDP-ministrar (statsministern, inrikesministern, miljöministern, utrikeshandelsministern, handels- och industriministern, trafikministern, undervisningsministern, och den andra social- och hälsovårdsministern). Centerpartiet erhöll igen den viktiga utrikesministerposten (ordförande Paavo Väyrynen), och dessutom innehar partiet fyra andra ministerposter (försvarsministern, jord- och

skogsbruksministern, försvarsministern, social- och hälsovårdsministern). Finlands Landsbygdsparti som före valet lovade avlägsna arbetslösheten, sitter nu i regeringen med arbetskraftsministerposten; och partiet erhölet dessutom andra finansministerposten (skatteministern). Svenska Folkpartiets två ministrar är justitieministern och andra undervisningsministern

Statsminister Kalevi Sorsa meddelade att han strävar till att regera under hela valperioden. De fyra följande åren innebär att Sorsas idé testas. Den första provostenen är kommunalvalet i oktober 1984, vars betydelse dock begränsar sig till kommunfullmäktigenas sammansättning och inte alltid reflekteras allmänpolitiskt direkt på regeringen. I oppositionen strävar såväl Samlingspartiet som DFFF att strama åt greppet. Det populistiska Finlands Landsbygdspartis och den Gröna alternativrörelsens goda framgångar i riksdagsvalet 1983 framtvingar en närmare granskning av de båda grupperingarnas politiska karaktär och strävanden. Det är möjligt att FLP och de gröna i kommunalvalet 1984 erhåller samma vågmästarroll mellan de traditionella socialisterna och icke-socialisterna som i den 1983 valda riksdagen. Flera opinionsmätningar som utförts efter riksdagsvalet pekar också mot att en sådan utveckling är möjlig.

Den populistiska och gröna framtiden: utsikterna inför kommunalvalet 1984

Den populistiska rörelsen har ett brett stöd i Finland vilket Landsbygdspartiets goda framgång gav belägg för. Enligt de svenska forskare som har undersökt populismens förekomst i Norden är de populistiska ideologiernas uppgång och förstärkning av den en följd av två skilda orsaker, den småborgerliga klassaktivitetens förstärkning och det faktum att den ekonomiska konjunktur regressionen inträffade vid samma historiska tidpunkt. (Fryklund – Peterson 1981.) I Finland inträffade den småborgerliga klassaktivitetens utbredning och den ekonomiska regressionen uppenbart lämpligt på samma gång och förklarade populismens förekomst och det är att den blev en så omfattande politisk rörelse som åtnjöt massans stöd samt de politiska följderna av depressionen i slutet av 1960-talet, FLP:s framgångar i riksdagsvalet 1970 och 1972, liksom även i riksdagsvalet 1983 efter konjunktur regressionen i början av 1980-talet. FLP:s framgång i riksdagsvalet 1983 reflekterar det att partiets bägge teoretiska förutsättningar måste ha förverkligats historiskt vid samma tidpunkt. I enlighet med Fryklunds och Petersons teori måste populismens frammarsch i riksdagsvalet 1983 ha haft samband med i första hand att den småborgerliga klassaktiviteten förstärktes. När man i vissa marginalgrupper i samhället upplevde att livsvillkoren var hotade (eller åtminstone inbillade man sig att

de var hotade) började man aktivt försvara sig genom att ta till den populistiska reaktionen. Dessutom var det ekonomiska utvecklingsskedet gynnsamt i enlighet med vad teorin förutsätter för att populismen skulle stärkas. I samband med den ekonomiska regressionen hann populismen ta sig sitt synliga uttryck och breda ut sig också i sådana samhälleliga grupper som egentligen inte var "småborgerliga". Eftersom de politiska förändringarna följer de ekonomiska med en viss fördröjning som kan uppgå till månader t o m till några år så räckte inte detta, trots att den ekonomiska depressionens botten redan hade passerats efter presidentvalet 1982.

Som en följd av den småborgerliga klassaktiviteten ökade förutsättningarna för populismen att efter den ekonomiska regressionen stiga fram igen. FLP:s ledare utförde ett resultatgivande valarbete i riksdagsvalet 1983, trots att leden sönderföll efter presidentvalet 1982. Populistiska slogans av typ "fiffelherrarna fast" erhöll ett brett gensvar i valet. FLP:s slogan nådde före valet sin kärntrupp – småföretagarna, taxichaufförerna, affärsmän i konkurs, personer inom hantverkaryrken och småbrukarbefolkningen i mycket vidare grupper – och fick över yrkesarbetare, personer i serviceyrken och jordbruksbefolkningen. Pekka Vennamos framträdande i televisionen under valkampanjen förstärkte betydligt FLP-budskapets spridning, men såväl han som hans far Veikko Vennamo gjorde personligen ett synnerligen resultatrikt valarbete.

I riksdagsvalet 1983 utvecklades Finlands Landsbygdsparti som stöder sig på kraftigt populistiska principer till Finlands femte största riksdagsparti, och nu finns i landets regering ett parti vars verksamhet i huvudsak grundar sig på en politisk protest. Regeringsmedverkan passar inte särdeles bra ihop med partiets teoretiska karaktär. I praktiken har partiet betett sig som om dess regeringsgrupp satt i regeringen (ordförande Pekka Vennamo) och största delen av riksdagsgruppen i opposition (hedersordförande Veikko Vennamo). Efter allt detta är det dock möjligt att FLP:s grundkaraktär håller på att förändras. Sällan tar sig de populistiska partiernas verksamhet ens parlamentariskt uttryck för att inte tala om att de skulle sitta i regeringen.

Finlands Landsbygdsparti och den populistiska rörelsen i dess bakgrund kan också granskas ur den samhälleliga alienationens synvinkel. FLP har alienerat sig främst från de samhälleliga metoderna, inte dess mål. Härvidlag reflekterar arbetskraftsminister Urpo Leppänens förslag om att kvinnorna borde återvända tillbaka hem från arbetet även partiets allmänna strävan tillbaka till historiskt avslutade värden.

I fall FLP:s medverkan i regeringen innebär att partiets ställning stabiliseras, kan det hända att partiet har goda möjligheter till framgång i det kommande kommunalvalet. Om Landsbygdspartiets understöd i riksdags-

valet överförs direkt på kommunalvalet ökar partiets platsantal fyrfalt från kommunalvalet 1980. Landsbygdspartiets problem är dock avsaknaden av lämpliga kandidater.

Den gröna alternativrörelsen är svår att analysera för politiska forskare och bedömare, eftersom den enligt vissa forskare flyr de konventionella värdena i den politiska verksamheten och t o m det politiska språket. Ändå kan man leta efter denna rörelses historiska rötter mycket längre tillbaka i tiden än 1960-talets oroligheter vid universiteten i Paris och det övriga Europa. För den direkta demokratin del experimenterade man med en dylik praxis, redan i den statliga verksamheten i 1600-talets England, som var analog med de gröna målsättningarna – dock med dålig framgång (den sk nattvaktsstaten). De övriga historiska rötterna står att finna i de kontinentala filosofierna ca 100 år senare, speciellt i den romantiska strävan "tillbaka till naturen".

Den gröna rörelsens ideologiska grund kan presenteras som en kombination av dess tre centrala målsättningar:

- * anti-"välfärdssamhället" (Anti-"Welfare-Society")
- * mot "den industriella kulturutvecklingen" (anti-industrialismen)
- * mot "statlig inblandning" (anti-etatism)

I enlighet med ovanstående förenas anti-industrialismen, anti-välfärden och anti-etatismen i de grönas ideologi. Det är väsentligt att understryka att de gröna reformrörelserna inte entydigt ställer sig emot det industriella produktionssättet eller entydigt mot statssystemet, de verkar framförallt mot det postindustriella välfärdssamhället och dess ideologi. Det är speciellt en fråga om i vilken riktning man vill styra samhällsutvecklingen i framtiden.

En av de centrala ideologiska dimensionerna hos de gröna är anti-industrialismen som en kritik mot produktionssättet inte så mycket som en kritik mot samhällsformen. Som en annan lika viktig grundpelare kan man betona de grönas anti-etatism, eller i en vidare överförd bemärkelse, från det politiska till det sociala, anti-etablisment. Det väsentliga är att de gröna inriktar sig på att i huvudsak motarbeta det postindustriella samhällets välfärdsideologi. Mer exakt är målet för deras motstånd den keyneska ekonomiska politiken som har utövats i många länder, samt den europeiska socialdemokratin som är förhärskande i flera länder.

De gröna rörelserna reagerar på mycket olika saker. Enligt tysken Jürgen Habermas är den gemensamma nämnaren reaktionen mot negativa fenomen i den omedelbara egna livsmiljön (Lebenswelt), oberoende av förhållandet till dem på ett allmännare plan (Umwelt). Det rådande systemet föranleder ett hot mot medborgarnas dagliga liv genom att tränga sig in i hans omedelbara

livsmiljö med hjälp av makt eller pengar (Habermas 1981).

De grönas grundkaraktär har i det föregående klargjorts; det är uppenbart en fråga om en radikal samhälllig alternativrörelse vars motståndsobjekt utgörs av de traditionella regeringspartierna. De grönas målsättning står i strid med speciellt den traditionella vänsterns målsättningar. Den första grundskillnaden gäller världsologin som för de grönas vidkommande grundar sig på en biologisk evolutionsuppfattning och en induktiv världsmodell nerifrån upp och från det privata mot det allmänna.

De traditionella vänsterpartiernas verksamhet grundar sig på en struktur-social betraktelse och en deduktiv världsmodell, uppifrån ner och från det allmänna till det privata, ur vilket också dessa partiernas traditionella ledningsuppfattning kan härledas. Även de grönas och de traditionella vänsterpartiernas samhällsmetoder skiljer sig på ett avgörande sätt från varandra. Basen för de grönas tänkande utgörs av de stora, till sina strävanden fria samhällsmodellerna, men socialdemokratien och åtminstone den nuvarande realsocialismen utgår från små, till sin karaktär och strävan bundna samhällsmodeller.

För det tredje står de grönas och de traditionella vänsterpartiernas uppfattningar mot varandra i fråga om grunderna för samhällets organisering. De grönas uppfattning om bruket av den politiska makten grundar sig på det klassiska parlamentariska systemets metod att direkt påverka de statliga besluten, genom aktiva medborgare utan indirekta demokratiska former och tex en parti-institution. De traditionella vänsterpartierna igen betonar den indirekta demokratins former och de parlamentariska partiernas betydelse som verkar inom dessa former. I själva verket förändras partiernas karaktär av att väljarna håller på att utvecklas från undersåtar till aktiva medborgare.

Den sista delen i motsättningarna hänger ihop med förhållandet till naturen. De gröna ser människan som en del av naturen, de traditionella vänsterpartierna igen ser människan som naturens herre, som med hjälp av likartade vetenskapliga lagars omisstaglighet kan leda naturens utveckling i rätt riktning, på samma sätt som fysikens oföränderliga grundlagar styr de tekniska vetenskapernas utveckling och möjligheter.

Med dessa fyra grunddimensioner som här har granskats (världsmodellens grund, samhällsmodellerna, bruket av den statliga makten och styrandet samt förhållandet till naturen) står de grönas uppfattningar i tydligt motsatsförhållande till de traditionella vänsterpartiernas och i synnerhet de socialdemokratiska grunduppfattningarna, som partiet från regeringen kan sträva till att förverkliga. Men ingen regel utan undantag. Alkos fd generaldirektör Pekka Kuusi har i sin bok *Denna männi-*

skans värld (1982), presenterat en stor syntes mellan den biologiska evolutionsuppfattningen och de kapitalistiska och socialistiska systemen som styr den statspolitiska verksamheten. Kanske det efter Kuusi föds även andra profeter.

I Finland har det efter riksdagsvalet 1983 till dags dato (juli 1984) gjorts ett tiotal politiska opinionsundersökningar, ur vilka det framgår att såväl den gröna alternativrörelsens som det populistiska FLP:s medvind sannolikt fortsätter ännu i kommunalvalet i oktober 1984.

I tabell 3 presenteras resultaten från dessa undersökningar exaktare. Om väljarna verkligen betar sig lika i kommunalvalet som i opinionsundersökningarna i mars – juli, kommer de gröna och FLP att erhålla en vågmästarroll i flera stora städer i södra Finland. FLP:s understöd har på basen av opinionsundersökningarna i någon mån avmattats sedan riksdagsvalet 1983, men på basen av detta kan man dock inte dra slutsatser om valets slutresultat. Undersökningarna har också förut misslyckats när det gällt att mäta FLP:s verkliga stöd.

I oktober 1984 ställer de gröna sannolikt upp kandidater endast i Södra Finlands städer och kommuner, sammanlagt på 58 orter. Det är skäl att förhålla sig försiktig till resultaten också av den anledningen att de gröna har svårigheter att hitta pålitliga kandidater i flera städer och kommuner. Utan kompetenta kandidater kommer de gröna inte att nå upp till opinionssiffrorna i valet, oberoende av hur stark den politiska medvinden än är. Enligt undersökningarna skulle FLP gå bakåt på de orter där de gröna har framgång. För Samlingspartiet utlovas en lindrig förlust, och DFFF:s understöd sjunker fortfarande överallt. Centerliberalerna når inte heller upp till samma nivå som de gjorde var för sig ännu i kommunalvalet 1980. De Kristligas position försvagas ytterligare. Det Konstitutionella Högerpartiet innehar ungefär samma position som i kommunalvalet 1980. (Taloustutkimus Oy, mars – juli 1984.)

För SDP:s del märks effekterna av den senaste tidens politiska händelser inte ännu i opinionssiffrorna. Centralkriminalpolisen efterlyste i juni 1984 stadsdirektör Pekka Paavola i Tammerfors medan denne befann sig på semester som misstänkt för att ha mottagit muta. Stadsdirektören kunde inte nås i samband med efterspaningarna, åtalet förföll och han återvände till sitt arbete en månad senare. Följderna av Paavola-effekten kan vara att vänta i kommunalvalet i oktober, inte enbart i Tammerfors utan också i ett större sammanhang.

Matti Oksanen

Tabell 3. Partiernas understöd i Finland enligt de opinionsmätningar som utförts mellan riksdagsvalet 1983 och kommunalvalet 1984, %

Partierna	Kommunalv. 1980- 10	Riksdags. 1983- 3	Opinionsmätningarna										Kommunalv. 1984- 10
			1983- 6	1983- 7	1983- 10	1984- 1	1984- 1	1984- 3	1984- 3-6	1984- 6	1984- 6	1984- 6	
DFFF	16.6	14.0	13.6	12.4	12.3	12.9	12.6	12.4	12.6	13.9	12.6	12.4	13.9 ****
SDP	25.5	26.7	27.2	26.2	24.5	25.5	25.8	27.2	24.8	24.9	24.9	24.9	24.7
Socialisterna sammanl.	42.2	40.7	40.8	38.6	35.8	38.4	38.4	39.6	37.4	38.8	37.5	37.3	38.6 ****
FLP	3.0	9.7	10.5	12.2	12.2	10.1	9.4	8.3	8.7	8.3	9.6	8.7	5.3
Cp	18.7	17.6*	17.7	16.0	17.7	17.4	17.9	17.3	17.0	18.8	17.7	16.6	20.2 ***
LFP	3.2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
SFP	4.7	4.6	4.3	5.4	4.7	4.6	4.8	4.9	5.0	5.1	4.8	4.6	5.1
Saml.	22.9	22.2	21.9	21.1	20.7	20.6	20.4	20.8	21.1	19.8	20.4	20.7	23.0
FKF	3.7	3.0	3.1	2.3	3.6	3.0	2.9	3.5	3.2	3.3	2.8	3.0	3.0
FFMM	0.1	0.1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
KHP	0.5	0.4	0.2	0.2	1.3	0.5	0.5	0.6	0.5	—	0.5	1.7	0.4
Övriga (gröna)	1.0	1.5	1.5	3.9	3.8	5.2	3.4	6.1	6.7	5.4	6.7	7.0	4.5
Icke- socialisterna** sammanl.	57.8	59.3	59.2	61.4	64.2	61.1	61.1	60.4	62.6	51.2	62.5	62.7	61.4

* Riksdagsvalet 1983: Cp och LFP sammanl.

** Innehåller de obundna väljarna och de gröna.

*** Kommunalvalet 1984: Cp och LFP sammanl.

**** Kommunalvalet 1984: även DFFF/min.

1983-6 Taloustutkimus Oy, juni 1983.

1983-7 M-Tietokeskus Oy, juli 1983.

1983-10 Taloustutkimus Oy, oktober 1983.

1984-1 Taloustutkimus Oy, januari 1984.

1984-1 M-Tietokeskus Oy, januari 1984.

1984-3 Taloustutkimus Oy, mars 1984.

1984-3-6 Taloustutkimus Oy, mars-juni 1984.

1984-6 M-Tietokeskus Oy, juni 1984.

1984-6 Suomen Gallup Oy, juni 1984.

1984-6 Taloustutkimus Oy, juni 1984.

Litteraturförteckning

- Fryklund, B., Peterson, T. (1981) *Populism och missnöjespartier i Norden*. Malmö: Arkiv.
- Habermas, J. (1981) *Theorie des kommunikativen Handelns*. Frankfurt am Main.
- Hoikka, P., Koivula, S., Oksanen, M., Pesonen, P. (1981) *Kunnallisvaalit 1980* (Kommunalvalet 1980) Tammerfors universitet, kommunalvetenskapl. avd., publ. A2/1981.
- Kotkavirta, J. (1982) *Power & Flower*. Otapaino.
- Noponen, M. (1983) "Eduskunnan toimintänäkymät vaalien jälkeen" (Riksdagen efter valet 1983) Valtiotieteilijä 2/1983.
- Oksanen, M. (1979) *Vuoden 1979 eduskuntavaalit* (Riksdagsvalet 1979) Oy Yleisradio Ab., planerings- och forskningsavd., serie C 5/1979.
- Oksanen, M. (1982) *Koiviston tasavallan tekijät* (Väljarna samt republiken av dr. Koivisto) Helsingfors universitet, instit. för statslära, forskningsrapport nr A 58/1982.
- Oksanen, M. (1982) *Television ja radion vaalikeskustelut ja niiden vaikutukset presidentinvaaleissa 1982* (TV och radio samt deras effekter på 1982 års presidentval) Oy. Yleisradio Ab, planerings- och forskningsavd., serie B 4/1982.
- Oksanen, M. (1983) *Hallitusvaalit ja muutosvaalit* (Regeringsbyte och valet 1983). Oy. Yleisradio Ab., planerings- och forskningsavd., serie C 1/1983.
- Oksanen, M. (1983b) *Televiiovaalit 1983* (TV-valet 1983). Oy. Yleisradio Ab., planerings- och forskningsavd., serie B 10/1983.
- Oksanen, M. (1983c) *The 1983 Parliamentary Election in Finland*. University of Helsinki and the Finnish Broadcasting Company.
- Oksanen, M. (1983d) *Televisionens och radions effekter på riksdagsvalet i Finland 1983*. VI. Nordiske konferense for massekommunikasjonsforskning, Volda, Norge, 10 augusti 1983.
- Pesonen, P., Oksanen, M. (1982) "The 'Koivisto Phenomenon' in Finland's Presidential Election." *Electoral Studies* (1982) 1:2, 255-262.
- Pesonen, P., Oksanen, M. (1983) "The 1983 Parliamentary Election in Finland." *Electoral Studies* (1983) 2:3, 169-274.
- Sänkiäho, R., red. (1983) *Kun kansa valitsi Koiviston*. (Då Koivisto valdes av folket). Jyväskylä.
- Taloustutkimus Oy (1984) *Opinionismätningarna, mars-juni 1984*. *Uusi Suomi* 18.7.1984.

Från H till M

I juni 1967 samlades högerpartiet till riksstämman i Karlstad. På uppdrag av riksstämman 1965 hade en kommitté utrett frågan om partiets namn. Efter ett omfattande remissarbete kom arbetsgruppen fram till att något namnbyte inte kunde anses vara aktuellt. Partistyrelsen och riksstämman delade denna uppfattning och avförde därmed frågan från dagordningen.

Ett och ett halvt år senare, vid den extra riksstämman i Stockholm den 9 januari 1969 kl tre minuter i sju på kvällen, föll stämмоordförande Yngve Holmbergs klubba i bordet, vilket innebar att en dopakt hade avslutats. Partiet hade låtit döpa om sig till Moderata samlingspartiet. Från att ha varit ett avfört problem kom alltså frågan inte bara återigen upp på dagordningen, utan fick också en ny lösning. Hur och varför namnbytet kom till stånd är temat för denna översikt.

Förhistorien

Namndiskussionerna inom partiet gick långt tillbaka i tiden. Egentligen startade en diskussion redan innan partiet bildades, den 18 oktober 1904, då Allmänna valmansförbundet (AVF) konstituerades vid ett sammanträde i Stockholm. Även under det konstituerande sammanträdet framfördes förutom AVF andra förslag: Svenska förbundet, Det förenade högerens valmansförbund, Allmänna konservativa valmansförbundet, Det konstitutionella valmansförbundet, Nationella landsföreningen, Allmänna moderata valmansförbundet samt Förbundet förenade valmän.¹ Pappa till beteckningen Allmänna valmansförbundet var uppsalaprofessorn Harald Hjärne.² Partiets förste ordförande, godsägaren och förstakammarledamoten Gustaf Fredrik Östberg, hade tidigare på hösten snarast lutat åt beteckningen Moderata valmansförbundet.³ Det är att märka att termerna "konservativ" och "moderat" vid denna tid hade en innebörd som angav en viss åskådningsmässig skillnad (se nedan).

AVF var vid denna tid inte organisatoriskt kopplat med någon motsvarande partibildning i riksdagen. Större betydelse kan valorganisationen sägas ha fått sedan enhetliga högerpartier konstituerats i riksdagens bägge kamrar.⁴ Detta skedde 1912, då Lantmannapartiet och det år 1906 bildade Nationella framstegspartiet slogs samman till Lantmanna- och borgarpartiet och de skilda grupperna i första kammaren slog sig samman i Första kammarens nationella parti.

Högergrupperna i första resp andra kammaren förblev formellt åtskilda ända till år 1934, då Riksdagshögern bildades. Dess ordförande blev Arvid Lindman, som sedan 1912 också var ordförande i AVF. År 1938 ändrades AVFs namn till Allmänna valmansförbundet, Högerens riksförbund. Syftet var att det första ledet